

ULUSLARARASI PAZARLAMADA KULLANILAN ÜLKE RİSKİ ANALİZİ METODLARINA AİT BİR İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

Dr. Aypar (TOPKARA) USLU
MÜ İİBF, İşletme Bölümü, Yardımcı Doçent

ABSTRACT: *In this particular study, country risk methods used in the international marketing arena are taken into consideration. Hence, the conceptual definition of "risk" is first given. Then, development of "country-risk" concept is examined. The criteria which are essential to propose "country-risk" are provided in more detail. In this context, types of "risk" concept are briefly discussed and models used to analyze "country-risk" are summarized. Models including S.J.Rundt Model, Political Risk Services Model, International Country-Risk Guide Model, Euromoney Method, (mm-Test) Model The "Manager-Magazine" Country Test and others are defined conceptually.*

This conceptual study, on the other hand, contributes as to be a general information which constitute major "country risk" models.

İGİRİŞ

İnsanoğlunun ihtiyaçlarını karşılama isteği ilk önce değiş-tokuş kavramının, daha sonra ise alış-veriş kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu alış-veriş ihtiyacının ülke sınırları dışına taşması ile uluslararası bir boyut oluşmuş ve böylelikle uluslararası pazarların doğuşu gündeme gelmiştir.

Uluslararası pazarlara açılmak işletmeler için büyüme fırsatı taşımaktadır. Uluslararası pazarlara açılma olanağı elde eden işletmeler daha hızlı büyüme ve karlılıkları artmaktadır. Ancak bilinmeyen bir pazara girişin getirdiği bazı tehlikeler olmaktadır. Bu tehlikeleri en aza indirmek için bazı analizler yapma gereği doğmaktadır. Uluslararası pazarlamaya konu olan ülkeler birbirlerinden bir çok açıdan farklılığa sahiptirler. Bu yapısal farklılıkları tanımlayabilmek için ülkelerin analizlerinin yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Belirsizliğin beraberinde getirdiği riskleri tanımlamaya yönelik bir analizin yani uluslararası ülke-riski analizinin yapılması gerekmektedir.

Söz konusu gereklilikten yola çıkarak bu çalışmada ülke riski, ülke riskinin doğuşu, gelişimi, ülke riskini belirleyen kriterler ve analizinde kullanılan bazı modeller incelenecektir.

Bu çalışmanın amacı,

-ülke riski,

-ülke riskinin gelişimi,

-ülke riskini belirleyen kriterler,

-ülke riski analizinde kullanılan bazı modeller ve değişkenleri kavramsal olarak açıklamaktır.

Ekonomik, finansal ve politik faktörlerin ülke riskinin başlıca belirleyicileri olarak görülen bu çalışmada; ülkelerin birbirleriyle ticaretinde ülke riski değerlendirmesinde kullanılan başlıca altı model ele alınmıştır. S.J. Rundt Modeli, Politik Risk Hizmet Modeli, Uluslararası Ülke Risk Hizmet Modeli, Uluslararası Ülke Risk Rehber Modeli, Euromoney Modeli, (mm-test) Manager Magazin Ülke Testi ve dünya ticaretinde belli başlı bankaların uyguladıkları risk değerlendirme modelleri incelenmeye çalışılmıştır.

II. KAVRAMSAL BİLGİLER

2.1. Tanım

Risk kavramının sözlük anlamı "bir zarara, bir kayba, bir tehlikeye yol açabilecek bir olayın ortaya çıkma olasılığı, kısaca zarara uğrama tehlikesi" olarak belirtilebilir[1]. Amerikalı economiciler karın, riziko karşılığında hak edilmiş bir gelir olduğunu ileri sürmektedirler. Onlara göre bir müteşebbis bir işe girişirken zararı göze aldığı takdirde, kar elde edebilir. Bir müteşebbis işin sonucunu kesin olarak bilmeden bir çok harcama yapar ve sonuçta doğabilecek riskleri göze almaktadır.

2.2. Ülke Riski Kavramının Gelişimi

Uluslararası pazarlama kavramının ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile beraber ortaya çıkan bir faktör daha vardır ki, bu da ülke riskidir. Ülke riski kavramını risk tanımından da yola çıkarak tanımlamak mümkündür. Buna göre uluslararası pazarlara girecek olan müteşebbisleri pek fazla hatta hiç tanımadıkları pazarlarda başarısız olma, zarara uğrama gibi tehlikeler beklemektedir[2,3,4]. Bu tehlikeler firmanın kendi politikasından veya uyguladığı stratejilerden doğabileceği gibi, girmeyi planladığı pazarın yapısından, pazarın bulunduğu ülkedeki gerek ekonomik, gerekse politik koşullardan kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla ülke riski kavramının uluslararası pazarın ilk oluşumu ile ortaya çıktığını söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Buradan yola çıkışla ülke riski kavramının doğuşunun yüzyıllar öncesine dayandığı söylenilebilir. Karşılıklı mal alış-verişinin oluşması ve uluslararası pazarlara yönelme ile birlikte borç alıp verme olayının ortaya çıkması ve özellikle Doğu Akdeniz Bölgelerinde yeni şehirlerin

kurulmasının gerektirdiği parasal imkanların diğer şehirlerden temin edilmesi ihtiyacı veya toplumlar, ülkeler arası ekonomik yardımlaşma ve buna bağlı olarak menfaat duygusunun öne çıkması M.Ö.4. yüzyılda belli belirsiz bir risk analizinin ortaya çıkmasını sağlamıştır[5]

Bu gelişme 20.yüzyılın başlarında kendini daha fazla belli etmeye başlamıştır. Bu dönemde risk kriterleri artık analizciler ve financilar tarafından belirlenmektedir. Bu durum 1970'li yıllara kadar devam etmiştir. Bu yıllarda yaşanan petrol şoku ile bankalarda ve çokuluslu şirketlerde uluslararası risk departmanları oluşturma girişimleri başlamıştır. Riski tanımlamak için yeni analitik modeller geliştirilmiştir. Bilgisayarın gelişimi ile bu alanda ileri teknikler uygulama olanakları doğmuştur. Böylece riski en aza indirgeyebilmek için ayrıntılı ülke raporları tutulmaya başlanmıştır. Böylelikle çeşitli ülkelerin ülke gelirleri, ödemeler dengesi, dış borçları ve uluslararası rezerv analizleri yapılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde gelişme kaydedilerek bu kriterlerin değerlendirilmesinde ağırlık puanları analiz yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Böylece ülkeler taşıdıkları risk açısından sıralanmaya başlamıştır. Kullanılan bu teknikler ile ülkelerin periyodik zamanlarda risklerini ölçümlemek ve hatta her hangi bir

anda bile sahip olduğu risk değerini belirlemek mümkün olmuştur. Bu uygulamalar 1979'li yılların sonlarına doğru yepyeni bir boyut daha kazanmıştır. Lübnan'daki savaş, İran ve Nikaragua'daki devrim ile Afganistan'daki karışıklık sonucu en az ekonomik faktörler kadar politik faktörlerinde ülke riskinin belirlenmesinde[2.4] dikkate alınması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle 1980'li yılların başında uluslararası işletmelerdeki ülke riski değerlendirme takımında ekonomistlerle birlikte politik risk analizcileri de yerlerini almışlardır. Son yıllardaki Kuveyt, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'daki gelişmeler politik riskin ne derece önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

2.3. Ülke Riskini Belirleyen Kriterler

Ülke riskini belirleyen kriterleri genel olarak üç başlık altında toplamak mümkündür [5]

- 1-Ekonomik Risk.
- 2-Politik Risk.
- 3-Finansal risk

Bu üç ana kriter de çeşitli alt kriterlerden oluşmaktadır (Tablo 1)

Ülke Riski Kriterleri		
Ekonomik	Finansal	Politik
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik İstikrar • Enflasyon • Cari İşlemler • Üretimdeki Gelişme • Dünya Ekonomisine Gösterdiği Paralellik 	<ul style="list-style-type: none"> • Dış Borçlar • Ödemeler Dengesi • Dış Ticaretteki Büyüme • Kredilerin Geri Ödenmesi • Borçların Yapılanması 	<ul style="list-style-type: none"> • Hükümet Dengesi • Sosyal Denge • Yabancı Sermayeye Bakış Açısı • Yabancı Firmalara Karşı Tedbirler

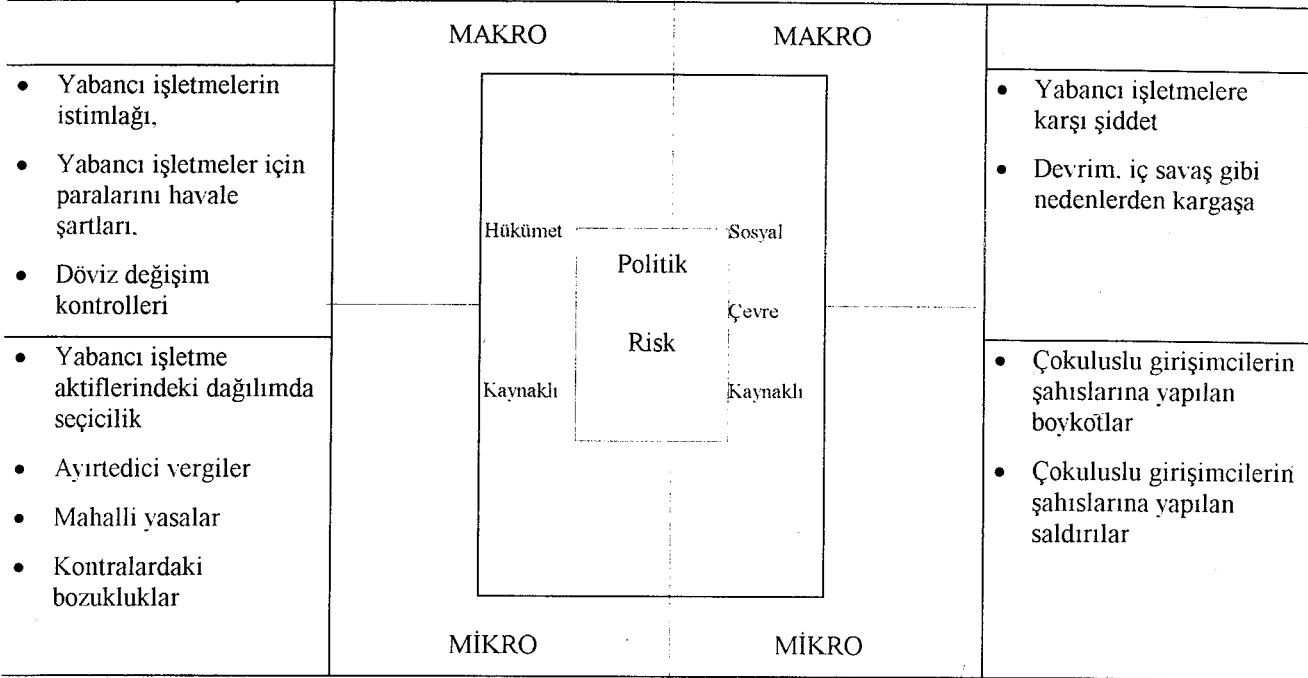
Tablo 1. Ülke Riski Kriterleri

Kaynak:İlgili teorik çalışmaların sonuçlarına uygun olarak derlenmiştir.

Ülke riski analizlerinde bankalar açısından üç kriterde eşit derecede önem taşırken, uluslararası pazarlama söz konusu olunca politik risk etkisi ağırlık kazanmaktadır. Bunun nedeni çok uluslu şirketleri uluslararası pazarlarda bekleyen en büyük tehlikelerin hükümet dengesizliği, sosyal dengesizlik, yabancı sermayeye bakış açısı ve yabancı firmalara karşı ulusal tedbirler gibi politik risk faktörlerinden ortaya çıkmasıdır[6]

Politik risk temelde makro ve mikro olmak üzere iki açıdan ortaya çıkmaktadır [7.8.9.5]. Makro bazda politik riskler tüm yabancı işletmeleri ilgilendirirken, mikro politik riskier işletme bazında kendini göstermektedir. Aynı zamanda bu riskler iki yönden gelişebilmektedir. Bunlar hükümet tarafından

kaynaklanabileceği gibi sosyal çevreden de kaynaklanabilmektedir. Hükümet tarafından kaynaklanan makro bazda politik riskler yabancı sermayenin kabulü, yabancı işletmeler için paralarını havale edebilme şartları ve döviz değişim kontrollerinden, mikro bazda politik riskler yabancı işletme akreditiflerindeki dağılımda seçicilik, ayırt edici vergiler, mahalli yasalar, kontratlardaki bozukluklar oluşturmaktadır. Sosyal çevre tarafından kaynaklanan makro bazda politik riskler yabancı işletmelere karşı şiddetler ve devrim veya iç savaş gibi nedenlerden doğan kargaşa, mikro bazda politik riskler ise çok uluslu girişimcilerin şahıslarına karşı yapılan bojkotlar ile yine şahıslarına yönelik saldırılardan meydana gelmektedir.

Şekil 1: Politik Risk Faktörleri

Kaynak: İlgili Teorik Çalışmaların Sonuçlarına uygun olarak derlenmiştir.

Ülke riskini belirleyen faktörlerden biri olan hükümetteki dengeye de bazı risk faktörleri etki etmektedir. Bu faktörleri iki grupta incelemek mümkündür.

1-İç faktörler: İç savaş, kargaşa gibi nedenlerden kaynaklanan ekonomik kriz, şahsi, politik, ideolojiler

nedeniyle ekonominin yanlış idaresi, ekonomik, finansal aktifleri bitiren geniş sahaya yayılmış bozukluklar oluşturmaktadır.

2-Dış faktörler: Ekonomik/finansal aktifleri tüketen uluslararası bir savaş içinde olmak; diğer ülkelerin ekonomik açıdan boykot, ambargo hedefi olmaları.

<ul style="list-style-type: none"> Ekonominin yanlış idaresi Geniş sahaya yayılmış bozukluklar 	İÇ	<p>Hükümet Dengesine Etki Eden Faktörler</p>	<ul style="list-style-type: none"> Uluslararası bir savaş içinde olmak Boykot ve ambargo hedefi olmak
		DIŞ	

Şekil 2: hükümet Dengesine Etki Eden Faktörler

Kaynak: İlgili teorik çalışmaların sonuçlarına uygun olarak derlenmiştir.

III. ÜLKE RİSKİ ANALİZİNDE KULLANILAN BAZI MODELLER

3.1. S.J. Rundt Modeli

Bu modelde Rundt ülke riski tanımlamada üç faktör tespit etmiştir. Bunlar sosyo-politik, ülke

ekonomisi ve dış işlemler başlıkları altında toplanmaktadır. Bunlara ait risk puanları (1=en düşük puan, 10=en yüksek puan) arasında değişmektedir. Toplam puan bir çok faktörlerin ağırlıklarının dereceleriyle çarpılıp toplanması ile elde edilmektedir. Devletin izlediği siyasi politikalar, gelecek 12 aya

finansal yaklaşım ve ekonominin üstünlük durumu ülke ekonomisinin riskini belirleyen anahtar faktörleri oluşturmaktadır. Ödemeler dengesi, ticareti düzenleyen resmi kaideler, ithalat ve ihracattaki miktar büyüme ve sermaye akışları gibi faktörlerde dış işlemler riskini

belirlemektedir. Sosyo-politik riski ise idari denge, sosyal denge, dengeyi bozucu dış tehditler, yabancı yatırımcılara karşı resmi tehlikeler, millileştirilme riski, hükümetin sahip olduğu ekonomik varlıklar ve bunlar gibi beş diğer faktörler oluşturmaktadır.

S.J.Rundt Modeline Göre Ülke Riski Kriterleri		
Ülke Ekonomisi	Dış İşlemler	Sosyo-Politik
<ul style="list-style-type: none"> Devlet siyaseti Gelecek 12 aya finansal yaklaşım Ekonominin üstünlük durumu 	<ul style="list-style-type: none"> Ödemeler dengesi Ticaretteki resmi kaideler İthalat-ihracattaki miktar büyüme Sermaye akışları Rezervlerin ithalatı karşılması 	<ul style="list-style-type: none"> İdari denge Sosyal denge Düzeni bozucu dış tehditler Yabancı sermayeye karşı idari tavır Millileştirme riski Hükümetin ekonomiye sahipliği Beş diğer faktör

Tablo 2: S.J. Rundt Modeline Göre Ülke Riski Kriterleri

Kaynak: İlgili teorik çalışmaların sonuçlarına uygun olarak derlenmiştir.

Şirketlerin kendi faaliyet alanlarına göre buradaki faktörlerin ağırlıklarını değiştirerek kendi işlerine etki eden ülke risklerini belirleyip, sıralama yapmaları

mümkündür. Örneğin, bir seyahat acentası ülke riskini belirlerken dış ticaret tehditlerinden çok sosyal denge faktörünün ağırlığını arttırarak sıralama yapabilir.

S.J. Rundt modelinde sosyo-politik ile ilgili değerlendirme tablo 3'de gösterilmiştir.

FAKTÖRLER	AĞIRLIK	DERECE	PUAN
Hükümet dengesi (1)değişiklik yok (10) çöküş	0.10	7.00	0.70
Sosyal denge (1)durgunluk (10) kargaşa	0.10	6.00	0.60
Düzene karşı dış tehditler (1)yok (10) sistematik hareketler	0.08	4.00	0.32
Yabancı sermayeye karşı hükümetin tavrı (1)teşvik edici (10) uzun süreli sınırlı	0.10	8.00	0.80
Denge sağlamaktan millileştirilme riski (1)yok (10) çok yüksek	0.05	7.00	0.35
Hükümetin ekonomiye sahip çıkması (1)çok sınırlı (10) uzun süreli	0.10	6.00	0.60
Beş diğer faktör (toplam)	0.47	7.00	3.29
TOPLAM	1.00		6.66

Tablo 3: S.J. Rundt Modeli Sosyo-politik Risk değerlendirme Tablosu

Kaynak:Euromoney, Eylül 1993.

3.2. Politik Risk Hizmetleri Modeli

Bu modelde ülke riski bazı sonuçlara göre değerlendirilmektedir. Bu sonuçlar şöyle özetlenebilir: Yeni yönetimdeki denge, karmaşıklıklar, uluslararası yatırımlardaki kısıntılar, finansal sorunlar ve ihracat riskidir. Modele göre bu sonuçların doğmasında bazı anahtar kişilerin rolü bulunmaktadır. Bu anahtar kişiler liderler, politik partiler, koalisyonlar, askeri gruplar, işçi organizasyonları gibi gruplardır. Sonuçları ve anahtar grupları belirledikten sonra her anahtar için üç soru ortaya çıkmaktadır.

1. Bu gruplar sonuçları destekliyor mu yoksa karşı mı çıkıyorlar?

2. Bu sonuçlara bu grupların etkisi ne kadardır?

3. Bu grupların yargı ve kararları ne derece önemlidir?

Daha sonra model grupları önemlerine ve etki derecelerine göre sonuçları desteklemesi veya karşısında olması gözönünde bulundurularak puanlandırılarak işin olabilirliği ortaya konmaktadır. Tablo 4'de bu durumlar belirtilmiştir. Ortaya çıkan değerler (A + = en az, D - = en yüksek) risk olasılığını göstermektedir.

Political Risk Hizmetleri Modeline Göre		
Değerlendirilen Sonuçlar	Anahtar Kişiler	Ortaya Atılan Sorular
<ul style="list-style-type: none"> Yönetimdeki denge Karışıklıklar Uluslararası yatırımlardaki kısıntılar Finansal sorunlar İhracat riski 	<ul style="list-style-type: none"> Liderler Politik partiler Koalisyonlar Askeri gruplar İşçi organizasyonları 	<ul style="list-style-type: none"> Bu kişiler sonuçları destekliyor mu yoksa karşı mı çıkıyorlar? Bu sonuçlara bu kişi/grupların etkisi ne kadardır? Bu grupların yargı ve kararları ne derece önemlidir?

Tablo 4: Politik Risk Hizmetleri Modelinin Değerlendirmesi

Kaynak: İlgili teorik çalışmaların sonuçlarına uygun olarak derlenmiştir

3.3. Uluslararası Ülke riski Rehberi Modeli

ICRG (International Country Risk Guide Modeli) Modelinde ise ülke riski 13 politik, 6 ekonomik ve 5 finansal risk faktörlerine göre hesaplanmaktadır. Her bir faktörün ağırlık puanı modeldeki önem derecelerine göre belirlenmektedir. Faktörlerin toplam puanlarındaki artış riskin de artışını ifade etmektedir. Bu modelde genel risk, % 50 politik, % 25 finansal ve % 25 ekonomik riskten ortaya çıkmaktadır. Politik ve finansal kriterler ülkeler ile yapılan yazışmalar sonucu elde edilen subjektif verilerden oluşmaktadır. Ekonomik kriterler ise enflasyon oranları, yurtdışı ticaret değerleri, uluslararası ekonomik ilişkiler ile ilgili verilerden oluşmaktadır.

3.4. Euromonel Metodu

Euromoney ülke riskini üç ana kategoriye belirleyen dokuz kritere göre belirlemektedir. Bu üç ana kategori şunlardır:

1. Analitik göstergeler.
2. Borç göstergeleri.
3. Uluslararası finans.

Her bir kategoriye karşılık gelen kriterlerin ağırlık puanları vardır ve toplam risk değeri bu ağırlık puanları ile çarpımdan elde edilmektedir.

Ana kategorilerin oluşmasında kullanılan dokuz kriter ve ağırlıkları şöyledir:

1. Politik ve Ekonomik Çevre

1. Politik sistemin stabilizasyonu
2. Ülke içi siyasi bunalım
3. Dışarıdan gelen tehditler
4. Ekonomik sistemin kontrol derecesi
5. Ticaret olanağı olarak ülkenin güvenilirliği
6. Anayasal garantiler
7. Kamu yönetiminin etkinliği
8. İşçi-işveren ilişkileri ve sosyal barış

2. Yerel Ekonomik Koşullar

9. Nüfus
10. Kişi başına gelir
11. Geçmiş 5 yıl süreli ekonomik büyüme
12. Gelecek 3 yıllık büyüme süreci
13. Geçmiş 2 yıllık enflasyon
14. Yerel sermaye piyasasına yabancıların giriş kolaylığı
15. Yüksek kalitede yerel işgücü maliyeti
16. Dış ülkelere işgücü transfer olanağı
17. Enerji kaynaklarının mevcudiyeti
18. Çevre korumasına ilişkin yasal düzenlemeler
19. Trafik sistemi ve iletişim kanalları

3. Dış Ekonomik İlişkiler

20. İthalat kısıtlamaları
21. İhracat kısıtlamaları
22. Ülkedeki yabancı yatırımlara yönelik kısıtlamalar
23. Ortaklıklara yönelik serbesti
24. Marka ve ürünler için yasal koruma
25. Para transferine yönelik kısıtlamalar
26. Geçmiş 5 yıl içinde yabancı para karşısında yerel para biriminin değer kazancı
27. Ödemeler dengesindeki gelişme
28. Akaryakıt ve diğer enerji kaynaklarının ithalatı ile dışarıya yapılan ödemeler
29. Uluslararası finansal düzey
30. Yerel para biriminin dövize çevrilmesine ilişkin kısıtlamalar

1. Ekonomik veriler (% 25 ağırlık)
2. Politik risk (% 25 ağırlık)
3. Borç göstergeleri (% 10 ağırlık)
4. Borç ödemeleri % 10 ağırlık)
5. Kredi derecelemesi (% 10 ağırlık)
6. Banka finansmanı (% 5 ağırlık)
7. Kısa vadeli finansman (% 5 ağırlık)
8. Uluslararası tahviller ve sermaye bazlı borç pazarı (% 5 ağırlık)
9. Forfaiting iskontaları (% 5 ağırlık)

3.5. "Manager magazin" Ülke Testi (mm-test)

Bu test de ülke riski ölçümünde kullanılmak üzere temel 3 faktör ele alınmıştır. Bunlar

1. Politik ve ekonomik çevre
2. Yöresel ekonomik koşullar
3. Dış ekonomik ilişkiler

Kendi içinde de alt başlıklara ayrılan bu üç faktör toplam 30 alt başlık üzerine kurulmuştur. Politik ve ekonomik koşulların yanı sıra uluslararası pazarlara konu olan ülkenin nüfusu, kişi başına milli gelir, enflasyon oranı gibi yöresel özellikleri ve o ülkeye uygulanan ithalat-ihracat kısıtlamaları, yabancı sermaye ve ortaklığa ilişkin dış ekonomik ilişkileri belirleyici ayrıntılı bir ölçek oluşturulmuştur (Tablo-5)

Tablo -5: "Manager Magazin" - Ülke Testi (mm-test) Değerlendirme Kriter ve Dereceleri

Kaynak Dichtl E: G.Köglmayr: Country Risk Ratings, MIR, Vol. 26, 1986/4

3.6. Belli Başlı Uluslararası Bankaların Ülke Riski Değerlendirme Kriterleri

Dünya ticaretinde söz sahibi olan bir çok uluslararası banka da ülke riski değerlendirmesi için yerel ekonomik değişkenler, dış ekonomik ilişkiler ve politik faktörlere dayalı bir değerlendirme tablosu oluşturmuşlardır.

Bu bankalar şunlardır:

- The Bank of Amerika
- The First National Bank of Boston
- The Export-Import Bank of the United States

- The World Bank
- The First National Bank of Chicago
- The Standard Chartered Bank
- The Bank of Montreal
- The Bank of Tokyo
- The U.S. Comptroller of Currency

Bu değerlendirme tablosunda ulusal gelir, para kaynakları ve bütçe dengesi ülkenin ihracat ve ithalatına ilişkin düzenlemeler, borçların yapısı ve dış ödemeler faktörlerine yer verilmiştir

Yerel Ekonomiye Ait Değişkenler

- Milli Gelir
- Kişi Başına Milli Gelir
- Milli Gelirdeki artış
- Kişi Başına Milli Gelirdeki artış
- Enflasyon Oranı
- Para arzı artış hızı

Dışsal Ekonomiye Ait Değişkenler

- Bütçe dengesi
- İhracat düzeyi
- İhracat hızı ve ihracattaki büyüme
- İthalat ve ithalattaki büyüme hızı
- İhracat çeşitliliği
- İthalat baskıları
- Dış ödemeler rezervlerindeki değişimler
- İhracatın ithalatı karşılama düzeyi

Dış Borçlara İlişkin Değişkenler

- Dış yatırım hareketliliği
- Dış borç ödemeleri/Milli gelir
- Dış borç ödemeleri/İhracat
- Borçların yapısal niteliği
- Borç ödemeleri/İhracat

Diğerleri

- Politik Faktörler
- İdari Kapasite

Tablo -6 : Belli Başlı Uluslararası Bankaların Ülke Riski Değerlendirme Sistemlerinde Kullandıkları Ortak Değişkenler

IV.SONUÇ

Uluslararası pazarlamanın gerek ülkeler, gerekse şirketler açısından ne derece önemli olduğu artık tartışma götürme bir gerçektir. Ancak dünya genelinde meydana gelen son gelişmeler uluslararası pazarların ne derece riskli olduğu gerçeğini yeniden gözler önüne çıkarmıştır. Bir yandan dünyadaki globalleşme hareketleri, diğer yandan cumhuriyetini kurmaya, özgürlüklerini kazanmaya çalışan ülkelerdeki değişim, uluslararası pazarlara açılma, faaliyette bulunma çabasındaki ülke ve şirket yöneticilerini zorlamaktadır. Bu hareketliliğin meydana getirdiği yeni pazar olanakları ile birlikte risk, kavram ve boyutları da önem kazanmaktadır.

Dünya genelindeki bu yeniden yapılanma karşısında uluslararası pazarlama faaliyetleri sürdürülürken ülke risklerinin çok iyi derecede incelenmesi gerekmektedir. Bu anlamda işletmeler kendilerini bu değişim karşısında güvenceye alabilmek yada oluşabilecek tehlike ve zararları en aza indirebilmek amacıyla yöntemler geliştirmişlerdir. Ülke riski olarak tanımladığımız bu kavramları ölçmek ve mevcut ve görünen gelecekteki tehditleri tanımlamak amacıyla geliştirilen ülke riski analiz yöntemlerinin temelinde ekonomik, finansal ve politik unsurları yer almaktadır.

Günümüz şartları bu analizlerin sürekli yapılmasını gerektirmektedir. Gerek bu nedenden dolayı, gerekse bu analizlerin her uluslararası şirketin kendi

bazında daha gerçekçi. işletmenin hedeflerine ulaşmasında yardımcı. yol gösterici olabilmesi için mutlak surette ülke riski analiz departmanlarının kurulmasını gerektirmektedir. Önümüzdeki yıllar bu konunun farkında olup, önlemlerini alan. atılımlarını yapan işletmelerin olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] HANÇEROĞLU, Orhan; (1981). Ekonomik Sözlüğü. Remzi Kitabevi.
- [2] GILLIEPIE, Kate; (1989). "Political Risk Implications for Exporters, Contractors and Foreign Licensers The Iranian Experience". Management International Review, Vol. 29. 41-52
- [3] KRAAR, Lous; (1989). "The Multinationals Get Smarter About Political Risks". Fortune. March 24, 86-100.
- [4] KOBRIN, Stephen I.; (1978,b). "When Does Political Instability Result in Increased Investment Risk?". Columbia Journal of World Business, 12. 113-122.
- [5] SOLBERG, Ronald; (1992). Country Risk Analysis Handbook, Routledge, London and New York.
- [6] CULHAM, B.A.; (1977). "Political Risk Analysis: Business in an Uncertain World". The Canadian Business Review. 38-41.
- [7] DAVIES, Warnock; (1981). "Beyond The Earthquake Allegory: Managing Political Risk Vulnerability". Business Horizons. 24. 39-43.
- [8] SIMON, Jeffrey D.; (1982). "Political Risk Assessment: Past Trends and Future Prospects." Columbia Journal of World Business, XVII, 62-71.
- [9] MAHMOUD G.Rice; (1984). "A Managerial Procedure for Political Risk Forecasting". Management International Review, Vol. 26.12-21.
- [10] Euromoney; (1992). U.K., September.
- [11] DICHTL, El. H.G Köglmayr; (1986/4) "Country Risk Rating", Management International Review, Vol. 26, 4-II.
- [12] BURTON, F.N., H. Inove; (1985). "An Appraisal of the Early-Warning Indicators of Sovereign Loan Default in Country Risk Evaluation Systems". Management International Review, Vol.25, 45-56.